

L'astrofísic xinès advocà per la democràcia i va ser perseguit

“Pequín va perdre l'enteniment”

El dissident Fang Lizhi parla a Cambridge amb el redactor Tiziano Terzani sobre el moviment de protesta i el futur dels xinesos.

Fang Lizhi està considerat el Sakharov de la Xina. Com l'investigador nuclear soviètic, aquest astrofísic xinès advocà per la democràcia i va ser perseguit. Com a científic, Fang va fer una brillant carrera —doctorat als 20 anys, el professor i membre de l'Acadèmia de Ciències més jove de la Xina—, abans de perdre tots els càrrecs el 1958 per “desviar-se a la dreta”. Rehabilitat 21 anys després ha estat vice-rector de la Universitat Hefei. Al final del 1986, Fang esdevingué l'ídol del moviment d'estudiants per la seva crítica a la dominació del Partit Comunista, d'on van expulsar-lo. Les seves idees també han influït en el moviment democràtic de la primavera del 1989. Després de la matança a la plaça de la Pau Celestial, Fang, amb 54 anys, va refugiar-se dins l'ambaixada dels EUA: les pressions internacionals van ajudar-lo a abandonar la Xina el 25 de juny a bord d'un avió militar nord-americà.

—*Professor Fang, immediatament després de la matança a la Plaça de Tienanmen, ara fa un any, vostè i la seva muller van demanar asil a l'ambaixada dels EUA a Pequín. Hi van estar tancats 385 dies. Ara és a la pacífica ciutat de Cambridge, ¿ho considera una victòria o una derrota?*

—Ambdues coses. El fet que les autoritats xineses estiguessin obligades a deixar-me marxar és una victòria. D'altra banda, vaig haver d'abandonar el meu país i els meus amics, això és una derrota.

—*¿Què va obligar el govern xinès a deixar-lo marxar, a vostè, que sovint va ser qualificat com el Sakharov de la Xina?*

—Pressions internacionals. Amb això, les autoritats xineses van permetre que un dissident se n'anés a l'estranger, cosa que demostra que les autoritats xineses estan d'allò més sensibles a les pressions estrangeres.

—*¿Què va passar realment el 4 de juny de l'any passat a la plaça de Tienanmen? El govern xinès afirma que no es va matar ni una sola persona a la plaça, que no ha existit cap “matança de Tienanmen”.*

—Penso que no val la pena discutir si i quan hi ha hagut una matança en un lloc determinat. El mateix govern xinès ha admès més de 300 morts.

—*Durant els turbulents moments abans de la matança, la seva aparició va ser molt reservada. Gairebé no va dir res en públic, ni tan sols no va fer cap parlament durant les manifestacions massives a Tienanmen. ¿Com és això?*

—Les autoritats sempre divulgaren que el moviment només l'iniciava un grupat de malfactors i que estava controlat. També van indicar que el pitjor d'ells era Fang Lizhi. Naturalment jo he recolzat de tot cor el moviment, però també volia aclarir que un moviment com aquest no pot anar mai controlat per una persona, sinó que efectivament era una rebel·lió espontània i massiva d'intel·lectuals i estudiants.

—*Tot i això, el govern xinès el va acusar de ser el principal conspirador de les “transgressions contrarrevolucionàries” de l'any passat. ¿Vostè mateix es definiria almenys com a impulsor?*

—Sí, seria un nom correcte. Des de l'anterior moviment estudiantil de 1986 vaig defensar el meu parer en nombroses conferències. Molts estudiants i intel·lectuals el van adoptar, i per això vaig tenir en realitat una importància en tot el que va succeir l'any passat.

—*¿Creu que el moviment tenia un concepte clar de què era i què volia?*

—No. El moviment consistia en gents diferents amb un rerefons molt diferent i amb aspiracions completament diverses. No tenia cap direcció unificada ni metes clares. Però tots els participants coincidien en un punt: estaven profundament decebuts del Partit Comunista.

—*¿Ha pensat mai que el moviment po-*

dia tenir èxit?

—*¡Mai!* Les meves esperances eren mínimes. Com a molt, desitjava que pogués aconseguir una mica més de llibertat. No una llibertat de premsa total, per exemple, però menys limitacions que abans. També pensava que podriem aconseguir que reconeguessin les organitzacions estudiantils independents.

—*¿Fins a quin punt s'havia estès aquest moviment a la Xina? Al costat de Pequín i Xangai, hi havia moltes manifestacions a moltes ciutats, però, encara que es comptin tots els que es manifestaven a favor de la democràcia, només n'eren alguns milions. Això no significa que milions de xinesos s'afegissin a les protestes.*

—Malgrat tot, l'abast del moviment era sense parió. És clar que alguns milions de persones a la Xina només són un nombre petit; però, comparat amb moviments anteriors, cap d'ells no havia estat tan important, tampoc les manifestacions que havia organitzat el Partit Comunista.

—*¿Perquè va demanar asil a l'ambaixada dels EUA?*

—La matança demostrava que el govern havia perdut l'enteniment i que perseguiria tothom que tingués res a veure amb el

moviment. El 4 de juliol, quan tot just havia començat el tiroteig a la plaça de Tienanmen, vaig rebre trucades d'amics que em van dir que corria un gran perill. Alguns fins i tot van venir a casa nostra per forçar-nos a fugir. Així doncs, la tarda del 4 de juny vam marxar cap a un hotel i vam passar-hi la nit. El 5 de juny vam fugir de l'hotel a l'ambaixada.

—*¿Per què a l'ambaixada dels EUA?*

—Bè, jo sóc un defensor de les idees modernes, però continuo influït per la tradició xinesa.

—*¿Quina tradició?*

—Aquella tradició freqüent de posar-se sota protecció estrangera en cas de perill.

—*¿Van demanar asil polític a l'ambaixada?*

—No, de cap manera. Nosaltres només volíem estar-nos-hi un parell de dies, fins que el govern s'hagués tomat a controlar i tornés a començar a actuar racionalment.

—*Mirant enrere, ¿va ser un error refugiar-se a l'ambaixada? ¿No va perjudicar la seva imatge entre els seus compatriotes, el fet de posar-se sota la protecció dels estrangers, o ho tornaria a fer així?*

—Vist globalment, la decisió va tenir efectes positius sobre els successos que van seguir, però no sè si jo ho tornaria a fer.

—*¿Ès cert que dos dies després va intentar abandonar l'ambaixada?*

—Sí, va ser el 8 de juny, però els diplomàtics nord-americans ja estaven massa preocupats per a deixar-me sortir simplement.

—*En aquell moment els nord-americans ja s'havien envanit de tenir-lo a l'ambaixada i que el president Bush hagués fet finalment alguna cosa pel moviment democràtic a la Xina.*

—També la meua muller, Li Shuxian, em va pregar que no marxés. Temia que em matessin. Per això vaig decidir de quedar-m'hi.

—*¿Com ha passat aquest any a l'ambaixada?*

—Després de la primera setmana, els meus sentiments es van estabilitzar. La vida va seguir la seva pròpia rutina. He passat la major part del temps amb els meus estudis de cosmologia, i he escrit notes per a una autobiografia.

—*¿Havia pensat mai que hauria de restar tant de temps a l'ambaixada?*

—Sí, ho havíem esperat des del principi. Coneixíem casos semblants —a Hongria, el cardenal Mindszenty va ser 15 anys a l'ambaixada, i a la Unió Soviètica alguns dissidents van passar-hi 5 anys—. Per això pensàvem que la nostra estada allà no seria curta. D'altra banda, tampoc no pensàvem que duraria 15 anys. Com a molt, fins que morissin els vells de màxima autoritat.

—*¿Per què va intentar el govern xinès de responsabilitzar-lo només a vostè dels successos d'aquells dies?*

—El màxim dirigent de la Xina m'odia.

—*Deng Xiaoping, ¿per què?*

—Va entendre la meua crítica al règim com un atac personal a si mateix.

—*Les autoritats xineses havien posat una condició per a la seva llibertat: vostè havia de firmar un document que el govern pogués qualificar de "confesió".*

—Jo no he acceptat cap de les condicions de les autoritats xineses. No he confessat res, ni he demostrat cap penediment. El document que vaig firmar consisteix en tres punts. El primer assenyala el meu punt de vista polític, que és: jo no reconec

els quatre principis comunistes fonamentals de la Constitució. El segon punt és la sol·licitud normal per a un passaport, que qualsevol xinès que vol anar a l'estranger ha de fer. El tercer punt és la meua obligació de no posar-me en contra de la Xina, de la Xina ben entesa.

—*¿Va negociar directament amb les autoritats?*

—No. Tot es va fer a través de l'ambaixador nord-americà Lilley, el qual va fer de mitjancer.

—*Així i tot, ha negociat indirectament amb la gent responsable de la mort de centenars de persones desarmades, i per això el critiquen els dissidents radicals.*

—El Partit Comunista encara és al poder, i si nosaltres volem fer alguna cosa a la Xina, hem de tractar amb el Partit. En això no veig res de greu.

—*De fet, si la Xina reacciona tan sensiblement a les pressions estrangeres com vostè diu, ¿què hauria de fer Occident per tal d'ajudar els demòcrates del seu país? ¿S'haurien de mantenir-hi sancions, o retirar-hi inversions?*

—Ara l'important és no aïllar la Xina. No ens podem permetre de tallar les relacions

entre la Xina i el món exterior. Al contrari, encara reforçar més totes les possibles relacions de caire econòmic, cultural i científic.

—*Aleshores, ¿no està gens a favor que Occident talli els crèdits i congeli els contactes amb la Xina?*

—En absolut. Això seria un error. Tan sols si es manté el contacte, es poden exercir les pressions. És com a les arts marcial: només quan vostè toca el seu rival, té possibilitats de llançar-lo a terra.

—*Amb això manté una actitud molt diferent de la de Nelson Mandela, per exemple, el qual, d'ençà del seu alliberament, demana que continuïn les sancions contra Sud-Àfrica.*

—Sobre Mandela no puc dir res perquè Sud-Àfrica té la seva pròpia història. Però en el cas de la Xina hem de considerar els últims 100 anys: cada intent del país per obrir-se al món exterior a fi de comptes ha estat una resposta a la pressió de fora. En aquest moment, trencar els contractes significaria perdre l'oportunitat de prosseguir el desenvolupament.

—*¿És possible que la Xina torni a tapar-se del tot?*

1er. cognom _____ 2on. _____ Nom _____ Tel. part. _____
 Domicili _____ Població _____
 Any de naixement _____ Profesió _____ Tel. treball _____ DNI _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de: 13.886 pessetes

(Firma)

Amb pagament:

- Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)
 Semestral (2 rebuts de 6.943 pessetes. Sols en el cas de pagament per banc)
 19.500 (Europa)   25.500 (Amèrica)

Forma de Pagament

- Dom. bancària
 Xec bancari adjunt
 Gir postal núm. _____

La subscripció representa un descompte de més de l'11% sobre el preu de venda als quioscos

Distingits senyors: Caixa/Banc _____ Agència _____

Adreça _____ Població _____ de _____ de 199__

Nom i adreça del titular del compte _____

(Firma)

Els pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, S.A. per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

- 1 rebut anual   2 rebuts semestral

siguen pagats amb càrrec a

- c/c.   Llibreta   Núm. _____

**Butlletí
de subscripció**

EL TEMPS • Avinguda del Baró de Càrcer, 40, 13a. • 46001 VALÈNCIA
 Tel.: (96) 352 48 69 • C.F.A. A46/186821

"Ara les autoritats han de recórrer a uns mètodes més brutals perquè el poble xinès ha descobert el significat de la llibertat".

—La Xina encara és un país immens que pot sobreviure a qualsevol aïllament. Mao ja ho sabia. Ell va comprendre que, si obria la porta, seria la seva fi. Per això la va deixar tancada. Ara la situació és una altra. Per aquesta raó no pot funcionar una política de sancions totals contra la Xina.

—¿Què podria funcionar, doncs?

—La força, la decisió. El govern xinès no actua segons les regles reconegudes internacionalment. Pequín es comporta com un bandoler que no usa el seny sinó l'arma. Però un bandoler cedeix quan es troba amb un rival més fort, d'aquí que aquest govern farà concessions quan topi contra la fermesa.

—¿Creu que la vetusta gestió de Deng és l'obstacle principal per a qualsevol canvi en l'actual Xina?

—L'obstacle és el fet que el Partit Comunista Xinès pensi que pot reprimir una política d'obertura i de reformes i servir alhora els principis comunistes. Precisament aquests principis, però van ser la causa de la matança. Simplement no es pot continuar amb aquests principis.

—¿Com s'ha d'aconseguir un canvi, doncs? Amb reformes lentes per part del PC, ¿o encara considera possible una altra gran rebel·lió?

—Espero que no s'arribi a la violència. Tant se val que els canvis vinguin de fora o de dins, però, hi han de ser. Tradicionalment, a la Xina les evolucions són lentes. Que aquesta vegada canviï a poc a poc o hi hagi un xoc sobtat, això també depèn del clima internacional.

—L'actual direcció del Partit està com-

pletament desacreditada pels successos de l'any passat. D'altra banda, a l'Europa Oriental veiem com és de difícil que hi hagi continuïtat entre els règims comunistes del passat i els del present. ¿D'on podrien sortir els futurs dirigents de la Xina?

—Aquest és un gran problema, però hi ha un proverbi xinès que diu: "La situació crea l'heroi".

—Vostè assigna els intel·lectuals una gran importància per al futur de la Xina. Però els intel·lectuals xinesos no poden sentir-se gaire orgullosos del seu passat. En la segona meitat d'aquest segle, la majoria s'ha deixat corrompre o reprimir pel poder.

—La situació ha canviat. En la meua generació era difícil ser independent, ja que durant l'alliberament encara érem massa joves. Per als intel·lectuals de la nova generació és diferent. Als anys cinquanta, la gent que defensava els ideals d'independència va ser eliminada fàcilment. Ara, però, les autoritats han de recórrer a uns mètodes més brutals perquè el poble xinès en conjunt ha descobert el significat de la llibertat.

—En la història de la Xina comunista hi ha hagut oposició intel·lectual cada dècada, però a cada nova generació, ¿no li han privat metòdicament la seva elite, des de la campanya els anys cinquanta contra els qui es desviaven a la dreta, passant per la revolució cultural, fins a la matança de Tienanmen?

—Sí, cada generació d'intel·lectuals xinesos ha patit la mateixa sort. Però actualment és més difícil per a les autoritats

suprimir persones amb idees independents. N'hi ha massa. El rentat de cervell de l'any passat ja no va assolir el que les autoritats n'esperaven. Va ser completament inútil. Molt poca gent ha reconegut haver actuat erròniament.

A l'ambaixada dels EUA vaig sentir aquesta història: una delegació d'acadèmics nord-americans havia arribat a la Xina. Mentre visitaven les diverses universitats, els convidats van assabentar-se per part dels funcionaris del govern que la situació era completament estable, que les autoritats i els estudiants mantenien una unió solidària, etc. Al final de la traducció, el jove intèrpret que el govern xinès havia assignat per a aquest grup va xiuxiuejar als convidats nord-americans: "No els creguin ni una paraula". Anys enrere, això hauria estat impossible.

—¿Quin paper li agradaria fer, doncs, en el futur?

—Només voldria sembrar un parell de llavors a la terra xinesa. Diguem-ne quatre llavors en lloc dels quatre principis comunistes. Les meves llavors són: ciència, democràcia, creativitat i independència. També voldria ser activista en els drets humans.

—Per poder parlar lliurement, ens vam haver de trobar fa tres anys a la Toscana, ara som aquí a Cambridge. ¿Quan serà possible que ens trobem a la Xina i parlem com ara, sense por de greus conseqüències?

—De segur dins dels propers deu anys.

© Spigel. Traducció: Carme Gala